

пострадянських країн, у яких представники правлячого істеблішменту в переважній більшості мають зі справжньою політичною елітою мало спільного.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Хантингтон С. Третя Волна. Демократизація в кінці ХХ століття / С. Хантингтон. – Москва: Російська політична енциклопедія (РОСПЭН), 2003. – 368 с. 2. Тоффлер Е. Третя волна / Е. Тоффлер. – Москва: ООО «Фірма «Іздателство АСТ», 1999. – 784 с.
3. Бейме фон К. Політичні теорії сучасності / К. фон Бейме. – Київ: Стиліст, 2008. – 396 с.
4. Хантингтон С. Третя Волна. Демократизація в кінці ХХ століття / С. Хантингтон. – Москва: Російська політична енциклопедія (РОСПЭН), 2003. – 368 с. 5. Хантингтон С. Третя Волна. Демократизація в кінці ХХ століття / С. Хантингтон. – Москва: Російська політична енциклопедія (РОСПЭН), 2003. – 368 с. 6. Шмітт К. Государство: Право и политика / К. Шмітт. – Москва: Издательский дом «Территория будущего», 2013. – 448 с.
7. Шморгун О. Інноваційна стратегія побудови політичної влади в Україні / О. Шморгун. – В кн.: Феномен інновації: освіта, суспільство, культура. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 305-417. 8. Шмітт К. Государство: Право и политика / К. Шмітт. – Москва: Издательский дом «Территория будущего», 2013. – 448 с. 9. Шмітт К. Государство: Право и политика / К. Шмітт. – Москва: Издательский дом «Территория будущего», 2013. – 448 с. 10. Шмітт К. Государство: Право и политика / К. Шмітт. – Москва: Издательский дом «Территория будущего», 2013. – 448 с. 11. Шарп Дж. Від диктатури до демократії: концептуальні засади здобуття свободи / Дж. Шарп. – Львів: Сполом, 2004. – 84 с. 12. Гальтунг Ю. Політична етика Ганді / Ю. Гальтунг, А. Несс. – Львів: Місіонер, 2001. – 279 с. 13. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – Москва: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с. 14. Разделение властей. – Москва: Изд-во МГУ: Юрайт-Издат, 2004. – 428 с. 15. Шморгун О. Євроатлантичні моделі президенталізму і демократизації української влади: політологічний вимір / О. Шморгун // США і світ ХХ століття. – К.: Центр вільної преси, 2013. – С.315-331. 16. Шморгун О. Елітарний вимір демократії: проблема авторитарного лідерства / О. Шморгун // Ефіта: витоки, сутність, перспектива. – К.: Т-во «Знання України», 2011. – С. 343-414. 17. Хантингтон С. Третя Волна. Демократизація в кінці ХХ століття / С. Хантингтон. – Москва: Російська політична енциклопедія (РОСПЭН), 2003. – 368 с. 18. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / М. Вебер. – К., 1998. – 532 с. 19. Шморгун О. Інноваційна стратегія побудови політичної влади в Україні / О. Шморгун. – В кн.: Феномен інновації: освіта, суспільство, культура. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 305-417. 20. Шморгун О. Місцеве самоврядування як основа європейської моделі громадянського суспільства / О. Шморгун // Історичний досвід становлення інститутів громадянського суспільства в країнах Європи. – К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2012. – С.165 –191. 21. Шморгун О. Євроатлантичні моделі президенталізму і демократизації української влади: політологічний вимір / О. Шморгун // США і світ ХХ століття. – К.: Центр вільної преси, 2013. – С.315-331.

УДК 32.019.5 : 316.422

Метельова Т.О.

РЕАКТУАЛІЗАЦІЯ МІФОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДНИК МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У контексті розгляду основних властивостей і рис міфологічного мислення проаналізовано типові міфологеми, поширені сьогодні в Росії. Показано, що в суспільствах, які перебувають у транзитивних умовах, міфологічний складник мислення реактуалізується у зв'язку з потребою формування солідарності спільноти. Виявлено, що в ситуації

неефективності соціально-економічної й політичної модернізації та нерозвиненості громадянського суспільства чинник міфологічного мислення набуває істотного значення й може відігравати деструктивну для подальшого розвитку суспільства роль.

Ключові слова: міф, міфологічне мислення, інваріант, модернізація, громадянське суспільство.

В контексте рассмотрения основных свойств и черт мифологического мышления проанализированы типичные мифологемы, распространенные сегодня в России. Показано, что в обществах, находящихся в транзитивных условиях, мифологическая составляющая мышления реактуализируется в связи с необходимостью формирования солидарности сообщества. Выявлено, что в ситуации неэффективности социально-экономической и политической модернизации и неразвитости гражданского общества фактор мифологического мышления приобретает существенное значение и может играть деструктивную для дальнейшего развития общества роль.

Ключевые слова: миф, мифологическое мышление, инвариант, модернизация, гражданское общество.

The typical myths prevalent in today Russia are analyzed in the context of the fundamental properties and features of mythological thinking. It is shown that in the societies that are under the transitive conditions the component of mythological thinking is updated due to the need to establish the community's solidarity. It is found that in a situation of inefficiency of socio-economic and political modernization and underdevelopment of the civil society the mythological thinking's factor becomes essential and can play a destructive role for further development.

Keywords: myth, mythological thinking, invariant, modernization, civil society.

Характеризуючи у 2012 р. стан сучасного мислення мешканців Росії, російський історик, ідеолог антикомуністичного руху в СРСР Ю. Афанасьєв відзначав сформовану специфікою історичного шляху росіян потужну й масову схильність їхньої свідомості до міфологічного, традиціоналістського типу мислення [1]. В. Колозімо, описуючи підсилення міфологічних складників у нинішньому ставленні росіян до свого президента, наводить тому численні фактографічні підтвердження [2]. Наприкінці 90-х рр. XX ст. – на початку XXI ст. проблема функціонування окремих міфологем у сучасних умовах активно обговорювалася російськими і європейськими дослідниками, однак, не виводилася на рівень її концептуалізації і майже не була представлена на рівні її експлікацій в окремих країнах. Відтак, попри насиченість інформаційного простору аналогічними констатаціями та граничну актуальність аналізу впливу міфологічних складників мислення на культурні, соціополітичні і геополітичні процеси, відзначену, зокрема, Л. Аннінським, С. Антоненком, Б. Зібер, А. Левандовським, Д. Олейніковим, В. Топорковим, Т. Філіпповою, М. Хагермайстером, на науковому рівні проблема реактуалізації міфологічного мислення у транзитивних країнах, причин, форм, способів виявлення цього феномену та його можливих наслідків фактично не досліджувалася.

Водночас, у концепціях, що претендують на теоретичну реконструкцію історичного процесу (як у минулому, так і в сьогоденні), не ігноруючи його світоглядно-культурний складник, міф фігурує як одна з вихідних основ людського буття, що забезпечує єдність соціокультурного континууму. Присутність конструкції, яка визначається властивою для феномену

міфологічного даною в переживанні єдністю ідеального і реального, простежується в різних сферах людського буття – як індивідуального, так і суспільного: культурній, політичній, науковій тощо в усі історичні часи й у сучасному світі. Останнє дозволяє говорити про наскрізне існування міфологічного складника, його інваріантний для людського буття характер.

У межах структуралізму, завдяки якому термін «інваріант» було введено до широкого філософського обігу, і його подальших трансформацій (постструктуралізму), як, утім, і на ґрунті культурної антропології вихідною й найглибиннішою структурою, на яку «зав'язано» практичне й духовно-культурне життя людей, оголошується структура архаїчної свідомості – міфологічна свідомість та відповідне їй міфологічне мислення, організовані за принципом побудови міфу (або ж бінарних опозицій «бриколажу» тощо). Структура міфу, таким чином, становить один з основних інваріантів людського буття й мислення.

У загальному сенсі «інваріант» це – «загальна схема, каркас стійкої цілісності людських уявлень» [3, с. 235], «структура, яка переживає всілякі варіації» [4, с. 151]. За визначенням М. Борна, «вислів «інваріант» ...утворює ланку, що пов'язує психологічні міркування з точним природознавством. Це – математичний вираз, уперше вжитий в аналітичній геометрії з метою дати кількісне визначення просторових образів, що являють прості тіла або їхні конфігурації ... так звані інваріанти у розглянутій фігурі описують лише істотне. Те ж справедливо, якщо ми маємо справу не лише з геометричною формою й обсягом, а й з кольором, теплоотою й іншими фізичними властивостями ... виключається несуттєве, випадкове... Те, що залишається, суть інваріанти, що описують об'єкт. Цей метод цілком еквівалентний тому, що здійснюється в підсвідомому мисленні людей, далеких від науки, коли в них створюються образи» [5, с. 94]. Саме в такому сенсі поняття інваріанту застосовує гештальт-психологія, а слідом за нею й математична психологія.

Однак у структуралізмі поняття інваріанту набуває дещо іншого значення, а саме – ізоморфної конфігурації структури не лише мисленнєвої, а й «буттєвої», структури не лише міфу як такого, а й тексту, культурного поля, наукових концепцій, соціально-політичних феноменів тощо. Задля виявлення інваріанту слід порівнювати між собою «не стільки елементи, скільки структури, не стільки окремих членів стосунків, скільки самі стосунки. У цьому разі саме стосунки між елементами структури являють собою той момент, який зберігається від однієї структури до іншої в лоні одного культурного простору» [6, с. 85]. Отже, за висновками структуралізму, міф як певна стійка конструкція буття й мислення є історично і культурно наскрізною.

«Ніщо так не схоже на міфологічне мислення, – стверджує із цього приводу К.Леві-Стросс, – як політична ідеологія» [7, с. 231]. Із цим погоджується й В. Декомб, зазначаючи, що «політичні ідеології» наших суспільств, як вони самі себе позначають, є точнісінько міфами; їхня символічна дієвість (довіра віруючих, підтримка мас) зовсім не гарантує їхню адекватність реальності, на пояснення якої вони претендують» [8, с. 104]. У сучасній філософії влади чинність міфу визнається і за побутовою сферою,

коли та піддається спрямованій ідеологічній обробці (Х. Блюмер, Б. Берельсон, Ф. Балле, Х. Ласуелл, Х. Шиллер, С. Кара-Мурза). М. Мерло-Понті, звертаючись до чинності ірраціонального дискурсу, притаманного, втім, не лише міфу, а й божевіллю, і звертаючи увагу на їхній статус у людському вчинку як «проекції існування і вираження людської долі», підсумовує: «Усі міфи істинні, оскільки вони можуть бути уміщені у феноменологію духу, яка вказує їхню функцію в усвідомленні й утворює в кінцевому підсумку їхній власний сенс на основі їхнього сенсу для філософа» [9, с. 338-339].

Присутність міфологічного складника в житті сучасної людини потребує чіткого розрізнення міфологічного як загальної властивості історичного типу мислення та як складника, тією чи іншою мірою притаманного структурі мислення і в наш час. У певних умовах цей складник може отримувати домінуючий статус, накладати відчутний відбиток на мотивацію дій як окремої людини, так і всієї спільноти, перетворюючи її на цілком несподівану й незрозумілу для інших. Коли ж під впливом соціокультурних і політичних процесів відбувається реактуалізація міфологічного мислення, нерациональність, алогічність з погляду раціонального мислення, а часом і аморальність таких дій, яка не сприймається іншими, може перетворитися на вагомий складник суспільного життя.

Коротко зупинимося на першому значенні міфологічного й міфу як такого. Під міфом розуміють, передусім, історично першу форму світоглядної систематизації конститутивних для людського буття цінностей і сенсів, які через «практичну» форму реалізації міфу – ритуал – ретранслюються у часі (від покоління до покоління) і просторі (соціальному простору даної спільноти). Ритуально-практична форма забезпечує максимальну чинність такої ретрансляції через її безпосереднє переживання, яке не потребує раціоналізації.

Міфологічне цілком обґрунтовано отожднюється з апіорним, даним у переживанні, яке не «знає» поділу на «яву» та «у-яву», і яке виривається назовні у вигляді мотивації вчинку без такого розрізнення. Для первісної людини міф, за визначенням Ю. Бородая, «був цілісною, остаточною дійсністю, яка єдино реально існує (ідеально-реальною у сенсі абсолютної тотожності обох компонентів)» [10, с. 254]. За визначенням же одного з найповажніших дослідників міфологічного О. Лосева, «міф – не ідеальне поняття, і також не ідея і не поняття. Це є саме життя. Для міфологічного суб'єкта це справжнє життя, з усіма його надіями і страхами, очікуваннями і відчаєм, з усією його реальною повсякденністю і чисто особистою зацікавленістю. Міф не є буття ідеальне, однак це – речова реальність, яка життєво відчувається і твориться, і тілесна, до тваринності тілесна дійсність» [11, с. 214]. *Відсутність демаркації між «реальним» і «уявним» є, таким чином, визначальною ознакою міфологічного мислення, для якого буття є таким, що переживається як безальтернативне.*

Зрештою, навіть суто раціональні феномени, як, скажімо, математична наука (і загалом будь-яка наука, як і будь-який світогляд), теж в основі своєї ґрунтуються на певних апіорних посилках, «нерефлектованих складниках»,

близьких за своєю природою до міфологічного². Будь-яка форма свідомості, будь-яке мислення, будь-який концепт ґрунтуються на певних апоріях, які й є чуттєвою, само собою зрозумілою основою, неусвідомлюваною людиною, яка, однак, задає їй напрямки розгортання її буття, конститує його, визначає самовідчуття людини у світі. Поява нової концепції, нового погляду, базованих на інших апоріях, зіштовхує цю апорію основу, цей міфологічний складник мислення з альтернативою – явищем, несумісним з ним. І перехід до нових апоріюних засад світосприйняття, і навіть прийняття самої можливості альтернативи як такої завжди викликає емоційний спротив, реалізуючись кризь революційну руйнацію старої системи апоріюних координат.

Відтак, з основної властивості міфу й міфологічного мислення – відсутності вододілу між явним і уявним – випливає така характеристика міфологічного, як його *надзвичайна ригідність, непогнучість*. Міф, коли він набув чинності й укорінився в світовідчутті й мисленні, переформатовує саме мислення під себе. Типовим прикладом такого переформатування є масові страхи, зумовлені міфологічним переживанням-осмисленням того, що відбувається, і актуалізацією міфологем (наприклад, міфологеми катастрофи, міфологеми змови і т.ін.). Міфологічне мислення не потребує й не піддається раціоналізації, воно закрите для логічних аргументів і для очевидних фактів, адже для сприйняття раціонального переконування людина повинна допустити можливість альтернативи, допустити, що міфологічне пояснення того, що відбувається, не є єдино можливим і може виявитися недостовірним. Однак для міфологічного мислення таке припущення є неможливим, неприйнятним, воно відторгається свідомістю.

Крім *відсутності поділу на явне і уявне*, міф і відповідне йому міфологічне мислення характеризуються *оперуванням бінарними опозиціями*: «свій-чужий», «сакральний-профаний», якими впорядковано й концептуалізовано дані чуттєвого сприйняття. Дозволю собі цитату ще з одного з найавторитетніших дослідників міфу Є. Мелетинського: «Високий, прямий, чоловічий, старший, близький свій, ясний, сухий, видимий, день, білий, червоний, весна, небо (на відміну від землі), земля (на відміну від підземного світу), будинок, південь (проти півночі), сонце – відзначені найчастіше (хоч і не завжди) позитивно; низький, лівий, жіночий, молодший, далекий, чужий, похмурий, вологий, невидимий, чорний, ніч, земля (на відміну від неба), підземний світ (на відміну від землі), вода (на відміну від вогню), ліс, північ, місяць – зазвичай відзначаються (але не завжди) негативно». Як відзначає Є. Мелетинський, за допомогою цієї бінарної логіки міфологічне мислення створює ієрархізовані символічні системи [13, с. 25], якими впорядковується світ.

² Як влучно зауважує О. Лосєв, «геометрія Евкліда сама по собі не є міфологічною. Але переконання в тому, що реально не існує жодних інших просторів, крім простору евклідової геометрії, є вже міфологія, бо положення цієї геометрії нічого не говорять про реальний простір і про форми інших можливих просторів, але тільки про один певний простір; і невідомо, чи він один, чи відповідає він чи не відповідає всякому досвіду тощо» [12, с. 407].

Ще однією найважливішою засадою міфології й міфомислення є існування початкової точки *перетворення хаосу на космос та існування «дочасового стану»* - *альчерінги* (цей австралійський термін введено до широкого наукового вжитку Е.Дюркгаймом), своєрідної «золотої доби», коли світ було впорядковано, і він мав зразковий і взірцевий характер. У подальшому світ лише погіршувався і плин часу, лінійний час є ознакою й свідченням такого «псування світу». Для його відновлення і реабілітації регулярно здійснюється ритуальна дія, якою міф знову запроваджується в життя, завдяки чому відбувається «підживлення світу» й зв'язок часів – довічного (альчерінги), минулого і теперішнього. За відсутності ритуальної дії світ стає дедалі гіршим. Особа, спроможна відродити ритуал, перетворюється на головну міфологічну постать.

Наступна властивість міфологічного мислення – анімістично спрямована настанова, потреба *одушевляти і персоніфікувати все навколишнє*. У сучасному світі вона на побутовому рівні виявляє себе у конспірологічних концептах, у прагненні шукати і знаходити персону, відповідальну за те, що відбувається, як у позитивному (у вигляді героя, який перемагає дракона), так і в негативному (у вигляді дракона, якого слід перемогти) сенсі. Спостерігається тенденція перебільшення участі особи в системних подіях. Міфологічне мислення небезпечно тяжінням до витворення культури особи, яка в міфі посідає роль позитивного героя. Водночас ним надзвичайно органічно сприймаються конспірологічні пояснення перебігу подій (доля людства вирішується на Тибеті, або масонами, або внаслідок «сіоністської змови», або «перемоги бандерівців» тощо).

Отже, констатуючи на ґрунті фактологічного дослідження, що міф (і відповідне міфологічне мислення) є не лише надбанням далекого історичного минулого, а інваріантною структурою, наскрізною для всіх історико-культурних епох, мусимо виснати: міфологічне мислення, міфологічна свідомість присутні й нині в усіх сферах людського буття. Присутні у вигляді історично трансформованого «практичного» складника, завдяки якому здійснюється ретрансляція сенсів і цінностей (з наданням останнім сакрального характеру) і дія якого спрямована на переживання, що не потребує раціоналізації. З функціонуванням міфу пов'язане відтворення соціального досвіду (як показали Е. Дюркгайм, представники кембріджської школи – А. Кук, Г. Маррі, Т. Гастер, Д. Харріс, М. Хокарт та ін.), міф розглядають як механізм культурно-психологічної інтеграції суспільства (Е. Дюркгайм, Б. Маліновський, А. Радкліф-Браун), а також як *модель структури родової спільноти, функціонування і практичне відтворення якої спрямовано на підтримку родової часово-просторової єдності* (дослідження Л. Леві-Брюля, Е. Дюркгайма, М. Еліаде). Як такий, міф щільно пов'язаний з механізмом не лише ретрансляції, а й генерації сенсів і цінностей, з формуванням архетипіки позасвідомого.

Як потужний чинник солідарності спільноти міфоструктури і міфологічне мислення з необхідністю реактуалізуються в процесах націєтворення. Даючи визначення нації як специфічного витвору, який формується в Модерну добу, Е.

Ренан ще 1882 р. зазначав у своїй знаменитій промові «Що таке нація?», що ані мова, ані географічна територія, ані релігія не є визначальними чинниками формування нації. Для існування нації необхідні спільні спогади про перемоги й страждання, спільне відтворення ціннісної картини світу в сакралізованих діях (ритуалах), й колективне забуття певних моментів минулого. «Нація, як і індивідууми, це результат тривалих зусиль, жертв і самозречення. Культ предків – найзаконніший з усіх; предки зробили нас такими, якими ми є в даний час. Героїчне минуле, великі люди, слава (але справжня), – ось головний капітал, на якому ґрунтується національна ідея. Загальні страждання з'єднують більше, ніж спільні радощі. У справі національних спогадів траур має більше значення, ніж триумф: траур накладає обов'язки, траур викликає загальні зусилля. Отже, нація – це велика солідарність, що встановлюється почуттям жертв, які вже зроблені і які мають намір зробити в майбутньому. А сутність нації в тому й полягає, що всі індивіди, її складові, мають між собою багато спільного і в той же час вони забули багато чого, що їх роз'єднує» [14].

Розкриваючи механізми підтримки такої єдності, не в останню чергу забезпеченої міфоструктурами, А. Васильєв доводить, що відчуття спільної ідентичності «підтримується за допомогою періодично повторюваних спеціальних ритуалів, які відтворюють спільне сакральне минуле. У центрі того, що дане співтовариство вважає сакральним, розташовується колективне уявне минуле. Серед подій цього минулого особливо виділяються події, пов'язані з міфом про походження. Саме регулярне ритуальне відтворення подій, які конституують спільне походження групи, є найбільш важливим способом підтримки її єдності» [15, с. 56–57]. За М. Хальбваксом, одним із засновників меморіальних досліджень, колективна пам'ять є одним з найвагоміших чинників, що підтримують ідентичність спільноти. Місця, події, герої концентрують сутність і специфіку спільноти [16]. Водночас, як доводить один з найвідоміших знавців міфу й міфомислення К. Хюбнер, події, на яких сконцентровано колективну пам'ять, переживаються не як щось «далеке й мертве», а як актуально реальне, як те минуле, яке оживає сьогодні, а отже – переживаються міфологічно. Простір, пов'язаний із цими подіями, теж набуває нумінозного характеру й викликає священний трепет [17, с. 325 – 328].

Процеси соціально-політичної й культурної модернізації, що відбувались у пострадянських країнах після розпаду СРСР, незалежно від форм, яких вони набували, потребували успільної інтеграції спільнот і, відтак, з необхідністю тягнули за собою – тією чи іншою мірою – націєтворчу потребу та її реалізацію. У країнах, де відбулася результативна соціально-економічна модернізація, що мала своїм потужним складником витворення громадянського суспільства і розбудову правової держави, процес націєтворення, який потребував і підживлював міфологічне мислення, розгортався паралельно з іншими процесами, а міфологічне мислення слугувало його засобом, було складником, одним з багатьох елементів когнітивної орієнтації в суспільному бутті. Засноване на «горизонтальних зв'язках», громадянське суспільство чуттєво-наочно являє собою альтернативу іншим типам спільнот, зокрема тим, що потребують і інспірують міфологічний складник, а його функціонування, таким

чином, утримує дієвись останнього в рамках «плюралістичної архітектури світу».

Разом з тим, відсутність дієвого громадянського суспільства там, де воно залишилось у зародковому стані, або було придушене, не конче перешкоджає процесу націєтворення, однак, спрямовує функціонування міфологічного мислення в інше річище, в якому воно із засобу творення солідарності спільноти перетворюється на спосіб її буття і, не зустрічаючи потужної альтернативи, починаючи домінувати над іншими адаптивними формами. Міфомислення втрачає характер допоміжної адаптивної функції і безперешкодно набуває автокаталітичних властивостей, коли кінцевий продукт процесу підживлює продовження самого процесу, служить його каталізатором.

Сьогодні ми бачимо, що цей процес, тією чи іншою мірою притаманний країнам євразійського простору, саме внаслідок нерозвиненості в них громадянського суспільства, набув безупинного й лавиноподібного характеру в Росії. Які міфологеми зараз продукуються і ретранслюються міфомисленням росіян? Для розуміння цього наведу невеличкий текст з листа, отриманого мною від російських родичів. Він є не лише типовим, а й класичним для демонстрації практично всіх властивостей і характеристик сучасного російського міфомислення.

«Якби Янукович радився з Путіним і не крав, то Україна була б процвітаюча країна, як Росія. На даний момент у нас найдемократичніша країна, де живе багато національностей, чий права дотримані. Вони можуть писати, читати, думати своєю рідною мовою. Путін посилено бореться з корупцією, він підняв з руїн країну. У нього з 2000 р. рейтинг більше 65 %. Народ не обдуриш. Такого рейтингу не було ні в одного президента у світі.

А ви тягнетесь до Америки в ЄС. А все оплачено Америкою, вони це навіть самі не спростовують. Америка і ЄС ніколи не давали нікому просто так гроші, вони самі в постійній кризі. Ви їм не потрібні і вони вас не годуватимуть просто так. Ви будете постійно в боргах, як у шовках, і в постійному рабстві та в постійній залежності. Що скажуть, те й робитимете.

Америка постійно веде війни. Викачує із завойованих країн енергоресурси і кидає їх. Америка звича диктувати умови. Вона все ближче підбирається до нас і хоче нас поставити на коліна. А ви цьому сприяєте, незважаючи на те, що у мільйонів росіян на Україні живуть родичі, а 600 000 осіб їздять з України до Росії працювати. А скільки людей народилося й навчилося на Україні і живуть у Росії! І ти кажеш, що це – ваша країна! Вона така ж ваша, як і наша. А Крим завжди був наш з часів Катерини. І те, що якийсь божевільний Хрущов подарував Крим Україні, нікого не спитавши, то він тоді, звісно, і подумати не міг, що Україна буде іншою державою. І якщо ви будете принижувати, знобити південний схід, і він приєднається до Росії».

Навіть побіжний погляд на наведений текст дає можливість побачити присутні в ньому й виразні ознаки типової міфоконструкції.

Очевидною є відсутність демаркації між явою і уявою: неважливо, що США аж ніяк не перебувають у кризовому стані і не причетні до подій в

Україні та не ведуть постійних війн, неважливо, що права етносів полягають не лише в тому, аби читати, писати і ДУМАТИ рідною мовою (вельми прикметно, що право говорити нею тут не вказане), неважливо, що Росії до процвітаючої країни дуже далеко. Важлива бінарність опозицій «свій-чужий», де чужий – це, зрозуміло, зло: є Росія (обов'язково найкраща – процвітаюча і правова) і є решта світу – Америка з Європою (кризова, рабовласницька), яка «все ближче підбирається», яка проти Росії й яку треба побороти. Україна, хоч би якою вона була, ворог уже тому, що *«тягнеться до Америки в ЄС»*. Особливо прикметне останнє: поєднання Америки з ЄС в один спільний (за ознакою «чужості й ворожості») витвір.

2. Червоною ниткою проходять уявлення про часи альчерінги, коли Росія мала все (Крим з часів Катерини, панування над світом – «така ж ваша країна, як і наша»), які згодом зазнали руїни, а світ був спотворений. Якої саме руїни, коли вона була і в чому полягала, – залишається без відповіді, оскільки фактичне підтвердження «руїни» є необов'язковим, адже все, що після альчерінги – завжди руїна. Важливою є лише послідовність елементів міфу, непорушна структура міфу, яка є єдиною реальністю.

3. Нарешті, маємо героя Путіна, який *«лідиє з руїн країну»*. І знову неважливо, що руїни не було, герой, тому й герой, що поновив ритуал, який пов'язує альчерінгу, минуле й сучасне, тим самим витворюючи часову єдність спільноти і «виправляючи світ». Міфологічний герой вже самим фактом свого існування позитивно впливає на довкілля (*«якби Янукович радився з Путіним і не крав, то Україна була б процвітаюча країна, як Росія»*). Однак «виправлення часу» має бути поєднане і з «виправленням простору» і відновленням його сакральної потужності – Крим (а потім і всі «землі золотого імперського часу» – Україну, Прибалтику, Східну Європу, весь світ) має бути «повернуто»³.

4. Маємо й одухотворення дієців (Америка, яка «викачує з завойованих країн енергоресурси і кидає їх» – Кидає, а мабуть мала б одружитися!) і персоніфікацію процесів (увесь світ – стихія зла, з якою бореться герой).

3 огляду на граничну ригідність міфологічного мислення наведена і надзвичайно широко поширена міфологема є наслідком далеко не лише «зомбування» населення через застосування інформаційних технологій та ЗМІ. Вона є саморепродукованою, самовідтворюваною і не піддається руйнації при зіткненні з логічною аргументацією чи фактами. Як у випадку з поширенням

3 За даними Агенції соціальних досліджень, наведеними В. Балясниковим в Інтернет-журналі «Наша Канада» від 3 березня 2014 р., введення російських військ на Україну підтримують 56,8 % громадян РФ (проти 19,6 %), у Москві відповідно 51 % і 24 %, в Петербурзі – 47 % і 31 %. Бути покликаним у військо для виконання такої місії або відправити на війну свою дитину готові в цілому по РФ 52 %, у Москві - 49,8 %. На запитання: «У яку ще країну Ви підтримали б введення російських військ для забезпечення інтересів РФ?» найбільшу кількість голосів (наведено в порядку зменшення) отримали країни Прибалтики, США, Японія. Замикає цей перелік Ізраїль. При тому 50,4 % респондентів по Росії і 45,2 % по Москві виявили готовність до санкцій (неможливість виїзду за кордон, дефіцит іноземних товарів, економічні труднощі тощо) у разі активного використання Росією збройних сил [18].

комуністичних міфологем століття тому, як у випадку з нацистськими міфологемами середини минулого століття, нинішні російські міфоконструкції, навіть індуковані засобами масової інформації на російськомовне населення інших країн, є потужним чинником експансії як засобу реалізації відновлення-однакнення часу і простору спільноти і *не піддаються переформатуванню*.

У такому вигляді міфологічне мислення, виступаючи потужним засобом консолідації спільноти, водночас, становить антимодернізаційний чинник, що консервує архаїчні мотивації та перешкоджає ефективній трансформації суспільства у напрямі демократичних перетворень та його адаптації до глобалізаційних процесів. Руїнацію німецько-нацистського та радянсько-комуністичного міфів було здійснено через руїнацію державних просторів їхнього панування. Ніщо не свідчить про те, що нинішній гібридизований русо-радянсько-нацистський, імперський міф може бути розв'язаний якимсь іншим чином. Висновок з того вельми сумний.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьев Ю. Уровень массового сознания в России до сих пор мифологический / Ю. Афанасьев [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://inosmi.ru/russia/20120128/184217599.html>.
2. Колозимо В. Россия, которая любит Путина / В.Колозимо [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://inopressa.ru/article/03Feb2014/lefigaro/putin.html>.
3. Бородай Ю.М. Эротика – смерть – табу. – Москва: Гнозис, 1996. – С. 238.
4. Вальденфельс Б. Мотив чужого: сб. / Б.Вальденфельс. / пер. с нем., науч. ред. А.А.Михайлов, отв. ред. Т.В. Щитцова. – Минск: Профилен, 1999. – С. 123-139.
5. Борн М.. Физика в жизни моего поколения. – Москва: Изд-во иностранной литературы, 1963. – 536 с.
6. Декомб В. Современная французская философия. [Сборник]. / В.Декомб / Пер.с франц. Москва: Весь мир, 2000. – 344 с.
7. Леви-Стросс К. Структурная антропология / К.Леви-Стросс. – Москва: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1985. – 536 с.
8. Декомб В. Современная французская философия. [Сборник]. / В.Декомб / Пер.с франц. Москва: Весь мир, 2000. – 344 с.
9. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия (1945) / М. Мерло-Понти / Пер. с фр. под ред. И. С. Вдовиной, С. Л. Фокина. – Санкт-Петербург: Ювента; Наука, 1999. – 603 с.
10. Бородай Ю.М. Эротика – смерть – табу. – Москва: Гнозис, 1996. – С. 238.
11. Лосев, А.Ф. Диалектика мифа / Алексей Федорович Лосев.- Москва: Мысль, 2001. (Философское наследие) – 558 с.
12. Там само.
13. Мелетинский Е.М. От мифа к литературе / Е.М.Мелетинский. – Москва: РГГУ, 2000. – 169 с.
14. Ренан Э. Что такое нация? Доклад, прочитанный в Сорбонне 11 марта 1882 г. / Э.Ренан [Электронный ресурс] / Режим доступа : http://www.hrono.info/statii/2006/renan_naci.php.
15. Васильев А. Мемориализация и забвение как механизмы производства культурного единства и разнообразия / А. Васильев // Фундаментальные проблемы культурологии : Сб. ст. по материалам конгресса / отв. ред. Д. Л. Спивак. – Москва: Новый хронограф: Эйдос. Т.6 : Культурное наследие: От прошлого к будущему. – 2009. – С. 56– 68.
16. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / М. Хальбвакс; [пер. с фр. и вступ. статья С. Н. Зенкина]. – Москва: Новое изд-во, 2007. – 348 с.
17. Хюбнер К. Истина мифа / К.Хюбнер / Пер. с нем. – Москва: Республика, 1996. – (Мыслители XX века). – 448 с.
18. Балясников В. Поздравляю Путина! / В.Балясников [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://nasha-canada.livejournal.com/1441720.html>.